

SLOVENSKI NAROD.

Oznaniła:

Za navadno trisopno
vrsto se plačuje:
6 kr. če se tiska 1krat,
5 " " " 2krat,
4 " " " 3krat.
veče pismenke se pla-
čujejo po prostoru.

Za vsak tisek je pla-
čati kolek (štampelj)
za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo, dopisi naj se blagovoljno frankujejo.

Vtorek, četrtek in so-
boto izhaja in velja v
Mariboru brez pošilja-
nja na dom

za vse leto 8 g. — k,
" pol leta 4 " — "
" četrť " 2 " 20 "

Po pošti:
za vse leto 10 g. — k.
" pol leta 5 " — "
" četrť " 2 " 60 "

Vredništvo in opravništvo je na stolnem trgu (Domplatz) hiš. št. 179.

Svoboda „bei sonstiger zwangsweiser Vorführung.“

Dr. V. Klun, dvorni svetnik in c. k. izključljivo privilegirani ustavoverneži itd. itd. je vendar le originalna glava in po svoje neprecenljiv. Če so njegovi tovariši, drugi ustavoverni državni poslanci v dolgih govorih avstrijsko svobodo že na vse kraje oskubli, tako da jej ni ostala nobena pošena dlaka več, govornikom pa že opešala demostenična moč, vzdigne se g. dr. Vinko Klun, poišče novo dlako, jo mahoma razcepi in króna vse zvezane otrobe s kako originalno neumnostjo. Ni tega dolgo, ko je bil Klun v drž. zboru pobral kamen, da bi ga zalučil med uboge Slovence, pa zavihtel ga je tako neukretno, da je nekoliko šip podrobil v svojem ustavnem poslopi. Mož je našteval, kako dobri ustavoverneži so Slovenci, da se radi poslužujejo ustavnih pravic, med drugimi tudi porotnih sodnij. Oj ti moja milost! smo si mislili, ko smo brali ta najnovejši dokaz, da policijska duša ne bode nikdar umevala, kaj je svoboda in njena svobodna raba, in ko bi to dušo deset let kuhal v vseh parlamentarnih kotlih. „Slovenci se radi poslužujejo porotnih sodnij, torej so dobri ustavoverneži“ to je sklep, ki mora v logiki to postati, kar je v matematiki znani stavek „o oslovskem mostu“. Tudi mi smo se „posluževali“ porotnih sodnij, in hočemo tistim bralcem, ki niso tako ustavoverni, da bi se kot hudodelci rinili pred porotnike, povedati, kako „rad“ se poslužuje človek te naprave in kako jo znajo naše sodnije prav v smislu naše ustave rabiti. Morebiti te še v postelji dobi birič in ti v roke potisne četverovoglat blek, ki nosi napis „vorladungsbefehl“. Prejetje tega „konstitucionalnega“ pisanja moraš podpisati, ali vsaj podkrižati. Mi smo si v spomin shranili tri take bleke, ki nosijo uradne številke 10591, 10324, 10815, kar smo samo zato povedali, da ne bo kdo mislil, da ga sleparimo s kako izmišljijo. Pisanje je kratko, pa um-

ljivo, seveda tudi ustavno in nemško, slednje zaradi ravnopravnosti. „Vorladungsbefehl“ — beseda ktere ne umemo prestaviti — pa pravi: „Vi imate priti ta in ta dan k konečnemu obravnavanju zaradi hudodelstva puntanja v Celje, ali pa dokazati, da ne morete priti, sicer se bo skrbelo, da Vas siloma semkaj dobimo (widrigens Ihre zwangsweise Stellung veranlasst werden würde)“. Ali se more vljudneje vabiti k posluževanju ustavnih pravic, kakor bi g. Klun to stvar imenoval? Ta vljudnost in pa bojazen, da ne bi te nécega lepega dne c. k. žandarji s nataknenimi bajoneti in svobodno sklenenimi rokami na veliko veselje velikih in majhnih otrok tirali po mestnih ulicah, zadostuje, da se greš na odločeni dan porotnih sodnij „posluževati“. Obsojenega ali neobsojenega te potem Klun v svoji ustavoverni furiji zgrabi in te v duhu (zwangsweise) postavi pred državni zbor v dokaz, da so Slovenci skoraj tako ustavoverni kakor g. Klun sam. Klun ne dela ceneje, njega samega svoboda stane mnogo „sile“!

Skoraj ne preide dan, ki bi nas na novo ne podučil, da Slovenci avstrijsko svobodo najbolje uživamo, če se odpovemo lastni volji in misli in se popolnoma podvržemo onemu, kar hoté in mislijo g. g. ministri na Dunaji in ministerski denuncijanti po deželi — kar je sicer jako težavno, a tem bolj svobodno. Iz Dunaja se nam je dones poročil en tak dokaz. Prizor igra v „buffetu“ poslanske zbornice med dvema osebam, kterih ena je slovenski poslanec, druga pa g. dr. Giskra, ki je še ves dišal po tisti pomirljivosti in prijaznosti nasproti narodnostim, s katero je bil ravnokar poslancem peska natresel v oči, in ktera mu je ravno tako šla od srca, kakor njegov proti Tomanu rabljeni: „unwahr“, zaradi kterega ga je potem Toman očitno na laž, seveda na svobodno laž postavil. Pri nas se zdaj tudi svobodno laže. Giskra in naš poslanec sta se razgovarjala o raznih stvareh, naenkrat Giskra reče: „Celjskega okrajnega glavarja Vrtiča bom prestavil v Slo-

venji Gradec.“ Poslanec radoveden, kaj zopet ta svoboda pomenja, popraša po razlogih. Na to Giskra, ki svoje svobodomiselnosti nikdar ne more tajiti: „Ko bi bil jaz pred tremi meseci vedel, kar zdaj vem, potem bi bil Vrtiču službo vzel; pa je tudi res nezaslišano, da političen uradnik pod uradnim pečatom srenjam dostavlja „pamflete“, v kterih se nahajati besedi: „Živela Slovenija!“ Zdaj po tolikih mesecih naj zadostuje kazni, da ga prestavim. Vrtič je za Celje nemogoč!“ Dixi et salvavi animam meam! pravi strežaj v opereti „Flotte Bursche.“ Nam se je sicer stvar „sub rosa“ poročila. Ali ker je ondan Giskra v zbornici tako kričal po dokazih, da bi on narodnosti ne spoštoval, mislimo da njemu samemu ustrezemo, če mu s temi vrsticami podpremo njegov slabotni spomin. „Pamflet“, o kterem Giskra govori, je oklic slov. rodoljubov, naj se ne udeležijo Slovenci celjskega „verfassungstaga“, ker se je bilo bati gotovih neradov. Seveda Vrtič bi bil bolj „politično“ ravnal, ko bi bil kmete sam vabil v Celje. Kaj pa da bi bilo prišlo do neredov, pa vojaki bi bili že napravili mir, če bi jih bilo tudi nekoliko padlo. Pa kaj šteje nekoliko mrtvih Slovencev? Saj bi bili one rodoljube, ki so oklic podpisali, potem lahko zaprli in — in slovensko vprašanje bi bilo na Štirškem za nekoliko časa jako svobodno rešeno.

Le eno vprašanje bi bilo vsaj za nas potem tudi ostalo še nerešeno: „Ali ni dr. Giskra svojega pečata še nikdar postavil pod bolj sramotne pamflete, kakor je bil oni s svojim: „Živela Slovenija“, na čegar zavitek je bil bajé g. Vrtič dal pritiskati pečat okrajnega glavarstva celjskega?“

V. Supančič je rekel.

Kdo je ta Supančič? 27. februarja 1869. je bil še c. kr. avskultant v gorénji Radgoni. Če se ne motimo, je postal kasneje adjunkt in nekje na Kranjskem

Listek.

Naravoslovne črtice.

IV.

Uš.

Na Pruskem je široka pokrajina polna muž in jezer in gostih host, veli se Branibor po slovenski, Brandenburg po nemški. Razdeluje se v stari in novi Branibor. Starega Branibora pglavitno mesto je nekda bil Branibor, sedaj je Barovljín, ponemčeno Berlin. Ker tam večidel samo borovje raste in zemljo brani, nastalo je ime Branibor, in mesto med borovjem je dobilo ime: Borovljín, Borljín, Berlin. Dežela je torej domovina smole, zato smo se mi Avstrijanci leta 1866 s prebivalci te dežele tako hudo osmolili. Tukaj teče več rek in rečič s samimi slovenskimi imeni, postavim: Ukra, Notec, Traga, Trebela, Reknica, Slaga, Ina, Pena, Vipera, Vehta, itd. Tudi tukaj teče reka Bisa in v srednjem veku je ta pokrajina se velevala: biska krajina, ponemčeno: Bismark, in mestece z enakim imenom še sedaj stoji. Od tega mesta ima najimenitniše prusko dete — nemški Cavour svoje ime. Bog ve, ali v njem ne teče slovanska kri, ker v Prusih najbolj nemških med Nemci, ali kakor bi borovljinski Nudellmüller rekel: „den Deutschesten unter den Deu-

tschen“, šmence malo nemške krvi teče. Prusi so to, kar Rumuni, in Italjani v Lombardiji — zmešano in smešno pleme, zato imajo toliko duha in energije. Mesto Bismark je znamenito zavoljo svoje uši, ker o njenem početku pravi povest: V mesto Bismark je leta 1350 križ iz nebes padel. Ta križ je delal čudeže. Bismarčani so torej posebno cerkev postavili, in jo imenovali: cerkev sv. križa. Dosti romarjev je hodilo v to cerkev, kar je hudiča razjezilo. Da bi se križu rôgal in ga sramotil, je — hudič namreč — uš stvaril, in jo postavil na slemen cerkve. Uš se je lesketala kot zlato, in zmirom svojimi nogami cepetala. Tako se je pobožnost do križa odvracevala, ker ljudje namesto da bi šli v cerkev, zijali so zunaj — in gledali uš, kako cepce. Bismarčanom pa je, kakor sedanjemu največjemu detetu njihovemu, malo bilo za pobožnost, marveč le za denar, kterega so romarji v mestu pustili, zato so uš oklenili s zlato spono (Spange) in jo privezali s zlato verižico na slemenu, jej dali vsak dan en funt mesa, in mestni župan je romarjem vsakokrat, kader jih je obilo prišlo — ne pred križ molit, temoč uši zijat, uš veliko kakor golobico pokazal. Vendar ni dolže živela vražja stvarica nego mesec dni. Na Kurentovo so jo svečano pokopali, pa namesto žive so si mrtvo na steni cerkveni namalali. Ker so sedanji Prusi več filozofi, nego kristjani, so cerkvo z ušjo vred prepustili zobu časa, kteri neusmiljeno oboje grize, malo

razvalin še se vidi, in te se velijo: die goldene verwünschte Laus. Ker kakor smo videli in se prepričali, učeni naš sosed o eni stvari več knjig napiše, nego mi mlačni glupi Slovenci, tako tudi to povest lahko najdeš v dveh knjigah popisano in sicer: Bechstein, Sagenbuch str. 297, in Kuhn, märkische Sagen, str. 36.

Sedaj zastopim nemško prislovico: „sich eine Laus in den Pelz setzen“ (zatrositi si uš v kožuh). Bismarčja uš je zlezla v avstrijski kožuh, in rodila dosti mladega mrčesa po vseh slovenskih mestih, trgih, gradih, in poprej bomo imeli prav ognušene nohte, nego bodemo vso to mrčes poklali. Že vidim kako slovenski politikarji se kumerno držijo: „es ist ihnen eine Laus über die Leber gelaufen“, se šali Nemec; prav se jim godi, zakaj se ne držijo arabske prislovice: „Bolj na tenko slišati, nego uši kamelove“. Prislovica ruska: „kolikor debelejša je uš, toliko slaběji, suheji je pes“ — pomenja: bogati uradniki, ubogi podložniki. Ta prislovica ima le na Ruskem še svoj pomén, pri nas sta uradnik (izvzemši dvorne svetovalce in ministre) in podložnik ubožca, ali velja druga ruska pri nas: „v židovi bradi se uš najbolj redi“. In res dandenašnji nima nihče več denarja, nego — židovi in pa še — kaplani.

Iz mačkinje žalosti leta 1870.

Επιγραφοs.

dejansko dokazujejo, kako naj c. kr. uradniki spoštujejo slovenski jezik in narodno ravnopravnost. Kaj je rekel? Nemudoma bomo njegovo c. kr. modrost pustili govoriti. Odvetnik dr. P. je vložil pri gorenjeradgonski sodnji slovensko tožbo. Odlok je bil — kakor menda ni treba posebno praviti — nemšk. Dr. P. se je proti tacemu žaljenju ustave in drugih postav pritožil. Supančič je pritožbo predložil viši dež. sodnji in pristavil nekatere cvetice iz svojega duševnega gnojnika, ktere je v svoji prevzetnosti imenoval: „amtserinnerungen.“ Seveda je Supančič že vsled svojega supranemškega imena pisal nemški. Mi bomo to uradno dete priobčili od besede do besede, samo da smo morali zlodja prestavljati. Po dokončanem delu bomo vredništvo prekadili, da preženemo smrajo, puhtečo iz teh „amtserinnerung.“ Spis nosi število 244. in se glasi:

„Slavna c. kr. viša deželna sodnija!

Na slovensko tožbo J. M. . . a izročeno po dru. P. proti A. M. . . u zavoljo 750 f. 50. se je z odlokom 25. jan. št. 94 odgovorilo v nemškem jeziku. Tožnik je proti temu odloku, ker ni pisan v slovanskem jeziku, o pravem času izročil pritožbo in se je sklicaval na §. 19. drž. osn. pravic, na §. 13 obč. sodnijskega postopnika in na dvorni dekret 22. dec. 1835 št. 109. Predlagaje pritožbo in odlok visoki razsodbi našla je spoštljivo podpisana c. kr. okr. sodnija povod za sledeče

uradne opombe.

Kakor je razvidno iz priloženega zapisnika, napravljene s pritožnikom J. M. . . om, izročila se je pritožba brez njegovega vedenja in njegove volje, pritožba je torej iztok („emanation“) njegovega zastopnika dra. P. — znanega Slavonijanerja („Slavonianer!!!“) Že to bi samo na sebi zadostovalo, da bi se pritožba zavrnila, in ne bilo bi treba razlagati, da je pritožba postavno neopravičena, vendar smo že zdaj prisiljeni („man sieht sich genötiget“) vse to razlagati, ker je mogoče, da bise primerila enaka pritožba („beschwermiss“) dejansko izvirajoča od kake stranke.

§. 13. obč. sodnijskega postopnika in dvorni dekret 22. dec. 835, na ktera se pritožba sklicuje tukaj nimata nobene veljave, ker §. 13 s. p. samo pravnikom („rechtsfreund“) zaukazuje rabo deželnega jezika, omenjeni dvorni dekret pa le govori o dolžnosti, naj se prestava priklada spisom, ki niso pisani v sodnijskem ali deželnem jeziku in ima torej veljavo samo za stranke, ne za sodnika. Ko bi pa hoteli te postavne po analogiji („peranalogierend“) raztegniti na sodnika, je treba opomniti, da je v onih deželah, kjer bivajo razne narodnosti, vsak jezik kterege teh narodov izrecno in postavno priznan tudi za deželni jezik. Na Štirnškem, kjer Nemci in Slovenci pomešano živé, sta torej oba jezika deželna jezika. Dokler se torej kak sodnijski odlok piše v enem izmed teh jezikov, ne more se zaradi tega proti odloku nič ugovarjati.

Ravno tako malo določuje §. 19 drž. osn. postav, da bi se moralo v deželi s pomešanim prebivalstvom na slovenske uloge odgovarjati tudi s slovenskimi odloki. Omenjeni §. sicer zagotavlja deželnim jezikom ravnopravnost v uradu in šoli, ali ta ravnopravnost se mora tako tolmačiti, da je dovoljeno posluževati se v uradu obeh jezikov z enakim vspehom. Nočemo razpravljati vprašanja, ali ima slovenski jezik potrebsčine kulturnega jezika in ali ima pravico tirjati ona priznanja, ki so se dala drugim napredovalnim jezikom, vendar je že ministerski zaukaz 15. marca 1862 št. 865 priznal, da se z ozirom na varnost in hitrost in na okoliščino, da ne stoji vsem uradnikom in odvetnikom popolno znanje slovenskega kot pismenega jezika na razpolaganje, takrat slovenski jezik v deželah spadajočih pod okrožje te višje deželne sodnije in mogel vpeljati v onem obširnem smislu, kakor je to mogoče po drugih kronovinah in deželah, kjer Slovani prebivajo; omenjeni ministerski zaukaz je torej „implicite“ priznal, da slovenski jezik še ni na oni stopinji izobraženosti, da bi se mogel kot pismeni jezik vpeljati v urade, kakor se je to zgodilo z drugimi slovanskimi jeziki. Od leta 1862 pa se v tem obziru razmere niso bistveno spremenile in se tudi niso mogle bistveno spre-

meniti, ker se je slov. pismeni jezik v tem času takorekoč še le umetno stvaril, tako da mora biti enemu prihodnjih desetletij prepuščeno, da se po vpeljavi v ljudske in srednje šole z njim seznanijo prihodnji („werdenden“) sodniki.

Pa ne le da bi slovensko uradovanje bistveno oviralo glavno potrebo dobrega pravosodja, namreč hitrost, zlasti zdaj imamo le toliko delavcev, kar jih je neobhodno treba in ker posebno pri tukajšni c. k. okrajni sodnji edini kancelist, kakor znano, slovenskega jezika čisto nič ne zna, bilo bi tako uradovanje slovenskemu ljudstvu naravnost neumljivo, kajti deželni govor je jako jako različen od umetno skovanega pismenega jezika, in kmetu je kakor skušnja uči nemšk odlok bolj umljiv nego odlok, ki je pisan v neznanem mu slovenskem jeziku; kdor pa brati ne zna, našel bo laže tolmača za nemščino nego za slovenščino.

Uradovanje v slovenskem ljudskem jeziku pa, ktero bi edino doseglo zahtevani namen, namreč biti lahko umljivo za kmeta, in ktero bi v primeri ne bilo tako težavno, je nevedno vsacega javnega urada zlasti pa sodnije in se mora torej opustiti.

Kar se konečno specijalno tiče predstoječe zadeve, je tem manj potrebno odločati ali obravnavati v slovenskem jeziku, ker je tožnik itak bil pri obravnavi zastopan po svojem zagovorniku dru. P., ta pa je popolnoma zmožen nemškega jezika, kteremu se ima edino zahvaliti za svojo omiko, kar je potrebuje v svojem stanu. Naposled si pokorno podpisana c. k. okrajna sodnija ne more kaj, da ne bi priznala, ka bi jej — kakor naj že tudi izteče odlok višje deželne sodnije — bilo uradovanje v slovenskem jeziku po smislu pritožbe prav težko — če ne naravnost nemogoče.

C. k. okrajna sodnija gorenjeradgouska, 27. febr. 1869.

G. Supančič! Za denes se Vam priporočamo, ker več časa opraviti s takimi bedarijami, bi bilo nezdravo, a v kratkem se zopet vidimo!

Adresna debata.

Petega dne adresne debate je bil prvi govornik Slovenec Črne. On pravi: Država, ki je tako osnovana, da se ne more poveljati, je pogubljena. Avstrija se zdaj ne more povečati zaradi svoje zdanje ustave. Če se poveča s Slovani ali Romani, pade tista večina, ki zdaj ustavo drži. Ako bi se z Nemci povečala, stvar je še slabša, ker je Avstrija zdaj v nasprotji, ker centralizuje, v Nemčiji pa se varujejo različni rodovi in zgodovinski spominki. Torej bi se morala ustava premeniti. Prusom očitajte baš, da centralizirajo in vendar tu delate sami enako. — Avstrija s svojim centralizmom Prusiji ne more biti kos, ker zastave centralizma dve tretjini prebivalstva ne spoštuje. — Država, ki se odreče svojemu poklicu in namenu, se sama pogublja. Vsaka država ima svoj poklic. Rusija ima namero in voljo Carigrad dobiti, Prusija namerava Nemce zediniti, Francosko hoče Reno kot mejo, Italija Rim. Le Avstrija ne more in ne sme nič nameravati, zaradi svoje ustave. Nekdaj je imela Avstrija nálog krščansko omiko pred Turki braniti in nositi omiko v vzhod. Zdaj je ta nálog morala Rusiji odstopiti in se je s Turkom samim zavezala. Ako se dalje država tako osnuje, da je v nasprotji z duhom svojega časa, ako zataji idejo narodnosti, ki države zida in podira, kakor baš Avstrija: taka država se na tisto stališče postavi, kakor je Turčija, in vse druge države vidijo tu le objekt, ki se ima razdeliti, in da še živi, se ima zahvaliti le sumnosti med velevladstvi. Avstrija je okrožena s tacimi velevladstvi, ki se hočejo povečati, ki jej žugajo z orožjem narodnosti. Ona daje najboljše orožje sovražnikom v roke. To je učinek zdanje ustave. To je spoznal tudi oni mož, ki ste ga za voditelja imeli (Beust), ki je dober Nemec, pa tudi dober (?) Avstrijec postal in torej svetoval, naj Avstrija politikuje s pomirljivostjo. — Sprava v Avstriji pomeni oživiljenje avstrijskega domoljubja, spravo z duhom časa. Vi nam očitajte, da nimamo programa. A to kar sem vam zdaj naštel, je naš program: okrepčanje Avstrije. S puhlimi besedami, s zo-

fismi, opravljanjem in obdolževanjem koristnosti in potrebnosti tega programa ne boste ovrgli.

Rechbauer govori za adreso. On se ne drži črke ustave, je pripravljen sporazumeti se. Ali trdi, da ustava nima ničesa, kar bi narodnostim škodljivo bilo. K § 19 je treba le izvršilne postave in v tem se je že (?) dosti zgodilo po administrativnem poti. „Jaz sem Nemec z dušo in telesom, menigranemška narodnost nad vse“, pravi Rechbauer in zatrjuje, da ni za zatiranje družih narodnosti. O germaniziranji pa ni nič res, nikjeri v Avstriji. Narobe, pred dvajsetimi leti so bili Ljubljana in Praga nemški (?) mesti, zdaj se tam še nemško skoro govoriti ne sme. Enakopravnost! Ne more se nemški kulturni narod v eno vrsto postavljati s nižimi slovanskimi. K § 19. je je treba samo še narodnostne postavne. Državno zastopstvo naj se prenaredi z direktnimi volitvami. Sicer pa zagovarja zbornico dežel.

Dr. Toman odgovarja Rechbaueru rekši, da tudi manjšina hoče po ustavni poti ustavo spremeniti. Če R. trdi, da §. 19 zadostuje ravnopravnosti, ni res. Slovenci še zdaj nimajo nobene srednje šole. V šolski postavi bi se bilo lahko določilo naravnost: „Učni jezik je materini jezik učencev, ali večine učencev;“ namesti tega jasnega paragrafa pa stoji § 6. dotične postavne raztegnjena, pogojna kompetencija, ki ima svoj konec v oblasti birokracije. — Če se bode posebna postava k § 19 delala po R. principu, da se bode na nemško kulturo gledalo, naredili boste narodnostno postavno, kakoršno, imajo onkraj Litave, ktera se tam držala ne bo, kakor bi se pri nas ne. R. trdi, da se je Ljubljana poslovenila, minister pa trdi, da je Ljubljana nemška. Kdo resnico govori? Jaz povem le, da kar je v Ljubljani nemškega, ni nemško rojeno, če ni v malem Kočevju rojeno. Govornik kaže, kako si je R. nasproten s Kaiserfeldom v vprašanji o volitvah. In potem pa še opoziciji očita, da nima enotnega programa!

Poslanec (?) Klun je mislil, da mora ogrditi stranko, ki ga je volila. „Kot poslanec iz Kranjskega“ je zbornico trudil z različnimi datimi. On pravi, da imajo tudi nemškutarji na Kranjskem željo, slovenski jezik razviti. Trdi, da so vse ljudske šole na Kranjskem že slovenske, da jih pa zaradi tega otroci menj obiskujejo. Kar se uradovanja tiče, trdi Klun, da ljudje sami nemškega želé. Kakor on ve, se tudi pri deželnem odboru nemški uraduje, dasiravno je v dež. zboru sklenilo slovensko uradovanje. Kakšni vzroki so za ta razloček med besedo in djanjem, nočem preiskavati, pravi Klun. Po nekterih besedah o „novoslovenskem jeziku“ odsvetuje nam Klun, naj ne bomo panslavisti. On konstatira, da se o Sloveniji, ni nič sklenilo v ljubljanskem zboru; da pa samo za Kranjsko nihče ne bo tirjal avtonomije, to je jasno. On pravi, da na Kranjskem obe stranki stojiti na ustavnih tleh. Obe so ste posluževali ustavnih pravic: pravice združevanja, porotne sodbe (!). Konec njegovega govora je bil, da je pobijal misel onih, ki hote iz Avstrije napraviti monarhično Švajco.

Poročevalec Tinti je v svojem govoru razžalil Tirolce, ker jim je rekel, da niso Avstrijci, da je njih domovina Rim, in papež njih cesar.

Minister Giskra je pred koncem generalne debate vstal in govoril v imenu svojih tovarišev. Rekel je, da ministri poslujejo z a časno, dokler se cesar ne odloči in odgovori na njih ponudbo odstopiti. On pravi, da pritožbe ponemčevanja od narodne strani niso opravičene. Avstrija je postala cvetoča, kakor mnogosnubljena nevesta. Mnogo se je storilo za šolo, svobodo vesti in gospodarstven napredek. Večina ni nespravedljiva. Izjemno stanje je bila le policijska naredba. Po tem se začne specijalna debata.

Politični razgled.

Že deset dni ima petorica ministrov, nalogo dopolniti število v kabinetu, pa še do denes ni opravila nič. Kot pripoved, ki se zdi verjetna, se raznaša, da bo Hasner prvosednik. Kaiserfeld, to za gotovo pripo-

vedujejo, ne bo minister, da si ni gotovo, ali on noče biti, ali ga cesarjeva okolica ne mara. Cesar, ki je šel zdaj v Pešto, novega ministerstva najbrž ne bo pred potrdil, predno bodo vsa imena gotova. Težko rojeno ministerstvo bo pač. Ustavoverci žalujejo, da se s tem oprezovanjem „zaupanje“ zapravlja.

Najvažnejši dogodek v notranji politiki je izstop šestih tirolskih poslancev iz državnega zbora. Izstopili so gg.: Brader, Jäger, Planer, Wiesler in pa Giovanelli ter Greuter. Giovanelli je že v eni prejšnjih sej zahteval od predsednika Hopfena, naj pokliče Tintija k redu, ker je brez mere napadal Tirolce odrekaje jim vsako državno poštenje. Hopfen svojega Tintija ni hotel pokarati. Zatorej je Giovanelli v 14. seji 27. t. m. v imenu svojih tovarišev naznanil, da so omenjeni gospodje položili svoje mandate kot drž. poslanci, med drugim je rekel: „Mi ne moremo dalje gledati, kako se naša najsvetejša čutila žrtvujejo na oltarji liberalne in ministerske brezmiselnosti. Mi nočemo dalje služiti sistemi, o kateri že naprej vidimo, da se mora pogubiti. Kot Tirolci, kot pošteni možje izstopamo iz te zbornice s čustvom, da smo branili vsaj svojo čast in čast naše dežele.“ Iz slovenske klopí so doneli tem besedam živi bravo-klici. Upamo, da bodo Slovenci vedeli posnemati ta korak, in da ne bodo sami hoteli kakor na obtožni klopi sedeti pred večino, ki gledé Slovanov ne pozna nobene milosti, nobenega prijateljstva. Iz Dunaja se nam piše, da je korak Tirolcev zelo osupnil levico, posebno pa ministre. „Eneržija“ je geslo naših nasprotnikov, naj bode to konečno enkrat tudi naše geslo!

„Avstrija in Rusija“ se glasi naslov nove brošure, ki jo je izdal znani baron Helfert. Obrača se zoper generala Fadejeva in njegovo misel slovanske federacije, in zaradi tega pogublja „teutonski“ sistem zdanje vlade, in gospodarstvo Magjarov nad zalitavskimi Slovani. Fadejev pravi, kakor znano, da je vzhodno vprašanje, slovansko vprašanje, da je torej prej treba Avstrijo razbiti, predno se more vzhodno vprašanje rešiti. Helfert pa misli, da mora Avstrija drugo politiko imeti in ona rešiti vzhodno vprašanje, ter tako Rusiji iz rok izpuliti, kar jej daje moč.

Specijalna debata o adresi teče mirno naprej, ker nepričakovano energičen korak tirolskih poslancev je nemške velikane stregoval. Dr. Rechbauru in grofu Spieglu se je še enkrat potrebno zdelo zatrditi, da je večina za spravo.

V Pragi je bila zopet volitev župana. Izvoljen je deklarant dr. Brauner. —

Ruski časopis „Invalid“ prinaša poročila o ruski vojski. Rusija misli letos izdati za svojo vojsko 140 milijonov rubljev. Vseh vojakov, ktere mora Rusija na noge postaviti je: aktivne vojske 727.000 in rezerve 518.000. Torej ima Rusija vojske skupaj: 1.245.000 mož!

Bavarska zbornica boče sklenila adresu na kralja. V osnovi se pravi, da pogodbe s Prusijo deželo vznemirjajo, ker se dadó različno razlagati. Tudi se kralju upanje izreka, da bode take svetovalce našel, ki bodo zaupanje večine ljudstva imeli. To poslednje je pač nezaupnica dozdanjemu bavarskemu ministerstvu.

Razne stvari.

* (O slovenščini) pri dež. uradih kranjskih poročajo „Novice“: „deželni odbor je gledé na sklep deželne zbornice zaradi vpeljave slovenskega jezika v deželne uradnike pozval v razgovor vse predstojnike deželnih uradov, da so mu vsi (razun že dolgo in še zmirom bolehnega tajnika) izkazali različno opazilstvo vsacega oddelka in o vsakem oddelku razodeli svoje mnenje. V prihodnji seji bode deželni zbor sklepal o tej zadevi. K znani Konradovi okrožnici pa so „Nov.“ napravila to-le opombo: Po takem se tedaj obrok za leto in dan uradnikom stavi. Dobro! — ko bi tega ukaza le mnogi okrajni glavarji, ki še sami nikoli niso dveh vrstic slovensko pisali, „ad acta“ ne položili, kakor vse enake

poprejšnje! Mi nimamo do večine okrajnih glavarjev v tej zadevi celó nobenega zaupanja, in o onih besedah omenjene okrožnice, ktera pravi: „s strankami ki samo slovenski umejo“, bojimo se, da gospodje najdejo zmirom „zadnja vrata“, skozi ktera se bojo izmuznili brž, ako človek le nektare besede po nemško hrustati zna. Uradnike naše so nam v preteklih letih že tako pokvarile jezik slovenski in s silo nemškega izneverile narod naš narodnosti njegovi tako, da je zadnji čas, da popravijo zdaj, kar so grešili oni in njih predniki.

* (Iz Srdišča) se nam je poslal tale dokaz ljudskega podučevanja. Po izvršnem napredku je tukajšni gospod učitelj nemškutarijo tako-le izuril:

Diktanda Aufgaba.

sehr gut.

1 Fehler.

Gnes diktanda pišemo. Luft je frešek. Puca je ucirkov išla, je opala si nogo strela. Furengaš je kula prebito. Faulasti školari morejo poštrajfani biti. Deca se bojo špilali.

Sardišči 15. mārca 1869.

Aufgaba.

vidit Dolmač.

genügend.

Andraš M. da Conta od suštarije Francu P. od svoje meštrije.

den	Ime meštarije	gld.	kr.
5	ene nove škorne zašiva	6	—
3	ene cizme potempla	1	—
30	mater in deklo zašiva	80	

Ta strašna „diktanda-aufgaba“, od ktere zamoremo gospodu šolmeštru izvirnike predložiti, naj tega možaka nemškutarije opomni, da s takim napredkom se Srdiščanom nikakor volja ne spolnuje. Ako se g. učitelj D. ne poboljša, še imamo drugih enakih prilik priobčiti.

Tudi v Ormužu se nahajajo enaki faktori, ker sta dva kulturonosca gospodu podučitelju oestro prepovedala čitalnico pohajati. Gospod A. P. pri v. N. še zmirom misli, da bode zavoljo svojih zaslug prvo mesto v nemškutarskem kraljestvu zasedel. Tako dragi nemškutari in njih privrženi, spokorite se, ker približava se čas, da bode tudi stali na dnevnem redu.

Tisti ki srdiškemu školniku kruh davajo.

* (G. Ignacij Stiger) je zaradi svojih velikih zaslug imenovan za svetovalca više deželne sodnije in ostane v Celji. Slovenščine ne zna in jej tudi ni platoničen prijatelj.

* (Novo izvoljenemu poslancu) idrijskemu g. M. Lipoldu so slovenski državni poslanci na Dunaji po telegrafu čestitali k njegovi volitvi.

* (Ne kolni!) Ogerskemu državnemu zboru je od mesta Tereziopelj izročena prošnja, naj se posebna postava naredi, po kateri bi se kaznovali tisti, ki kolnejo.

* (Iz Gorice) se v „Wanderer“ piše, da je vlada začela tamošno slovensko politično društvo (Soča) „opazovati“. — Neverjetno pač v današnjem ustavnem absolutizmu ni, da bi mati policija svojega nosa ne vtikala v ustavno dovoljeno društvo.

* (Ruska brošura o Slovencih) se piše in jo namerava izdati moskovsko slovansko podporno društvo, kakor iz najboljšega vira vemo. Pisatelj je Slovenec torej bode Ruse lahko temeljito o naših razmerah podučil. Naše geografično postavljenje se Rusom zdi tako, da nas slovanstvo — ne bo tako brž dalo za material nemškega „mostú do Adrije“. — Do zadnjih dob svet še vedel ni, da Slovenci smo. Celó v Rusiji so nemški učenjaki vero trosili, da so naše dežele že ponemčene.

Tiskovna pravda „Sl. Nar.“

pred porotno sodnijo celjsko 13. decem. 1869.

(Dalje.)

Ko je bil obtoženi vrednik dokončal svoj zagovor, spregovoril njegov zagovornik g. dr. Razlag blizo tako-le: „Dovolil si bom nemški govoriti, ker hočem nekaj nasvetovati, kar naj slavna sodnija vzame v pretres. Zatožno pismo, kakor se je bralo in kakor se je v postavnem času izročilo zatožencu, ni sestavljeno po postavnih predpisih, kakor jih veleva §. 11 postave o porotnih sodnijah. §. 11. pravi v svojem prvem od-

stavku: „V zatožnem pismu mora biti natanko zaznamovan tiskopis in pa oni stavki, na ktere se opira zatožba.“ Pač je tú zaznamovan tiskopis, v citatih pa stavki niso tako zaznamovani, kakor postava tirja, obtoženi stavki niso navedeni in iz tega okolišaja kakor tudi iz §. 17. postave 17. decembra 1862 in kazenskega postopnika sklepam, da bi bila že slavna sodnija sama lahko tožbo zavrnila. Ko bi bilo opravičeno mnenje državnega pravdnštva, da namreč tega natančnega zaznamovanja ni treba, potem bi niti obtoženec niti zagovornik ne znal tožnega predmeta v onih slučajih, ko bi se ves tiskopis konfisciral, predno se je razposlal. Ko pa postava celó določuje čas, kolikor se ga mora dovoliti zatožencu, da se more pripraviti na svoj zagovor, potem je razvidno, da že ta okoliščina in smisel postave tirja natančno zaznamovanje obtoženih stavkov.

Za podlago današnje obravnave imamo na dalje tako imenovano „avtentično prestavo.“ Če slavno drž. pravdnštvo trdi, da zatožba nima nobene pomanjkljivosti, omenjam jaz to pomanjkljivost, da se mojemu branjencu (klient) o tej prestavi ni poprej nič povedalo. Po §. 190. kazenska postopnika pa bi se mu bila morala prestava izročiti ali vsaj predložiti, kajti vsak zatoženec se mora še enkrat zaslišati, predno se preiskavanje konča, da more povedati, kar se mu v njegov zagovor potrebno zdi. Avtentična prestava pak je tista, ktero n. pr. Njegovo veličastvo po najvišem sklepu oglasi, da naj bodo nektare postave, če je tudi izvirnik nemški, avtentične v vseh avstrijskih jezikih, ali kakor se je to zgodilo pri cesarski pesmi. Pravo avtentično prestavo more izdelati le spisatelj sam, vsaka druga prestava je le verificirana, potrjena. Sodnija ima res pravico imenovati si tolmača, a to bi se moglo le tedaj zgoditi, ko bi bil članek tukaj pisan v francoskem, ali katerem drugem nedeželnem jeziku. Ali pri tujem jeziku se sodnija sama ne more prepričati, ali je tolmač sposoben ali ne, kajti žalibog za tolmače nimamo izpitnih komisij, in navadno sodniji že zadostuje, ako more dozdevni tolmač pokazati kako šolsko spričevalo, ktero pa družega ne dokazuje, nego da je učenec predelal svoj učni predmet, da bi pa razumel smisel obtoženega članka ali pa predmet sam, to s takim spričevalom najmanj ni dokazano.

Če vse to pomislim, se bolj in bolj utrdi moje mnenje, zlasti če še pristavim velike motljive napake predstoječe prestave. V drugem toženem oddelku nahajam v prestavi, „da bodo Celjani verfassungstag anstellen.“ S početka sem mislil, da je to pisarjeva pomota, ali denes sem slišal, da je perovodja to dvakrat glasno bral, torej je gotovo slaba prestava; „osnujejo“ je toliko kakor „veranstalten“ in taka prestava bi smisla ne motila toliko. V 7. vrsti je beseda „zdražba“ predstavljena v „hetze“, kar je v nemščini „reizen, aufregen.“ „Slovensko okrajino“ je predstavila tožba v „slovenisches land.“ „Dežela“ in „okrajina“ ne pomenja istega, in jaz moram domnevati, da je predstavljavec nalašč izpustil besedo „mark — okrajina“, ker se mu je čudno zdelo, da se „windische mark“ predstavlja v „slovenska okrajina.“ Ta prestava je bistveno napačna. Nadalje je beseda „vraža“ predstavljena v „unding“, „vraža“ je „währchen“; unding — nonsens — tukaj celó ni na svojem mestu. Še bolj smešno je „pleme“ predstavljeno v „baum“, in vendar vsak človek vé, da je pleme = geschlecht. Na dalje v ravno istem članku nahajamo izraz „podloga tujčevi peti“ predstavljen v: „unterthan den fremdlingen.“ Čudno je, da prestava tako rada predstavlja v množnem številu. „Tujčevi peti“ vendar ni možno število, kakor „den Fremdlingen.“ Ravno ta izraz se mora pa tudi tolmačiti v onem smislu, kakor ga je rabil pesnik Koseski v svoji po „Novicah“ 31. dec. 1845, št. 53 razglašeni pesmi, saj ni noben drug pesnik rabil tega izraza. Prosil bi, naj se ta pesem prebere, da se enkrat konstatira, da je „tujčeva peta“ rabljena samo v duševnem smislu. Prosil bi to tem bolj, ker je moj branjenec že enkrat pred sodnijo stal zaradi rabe teh besed. — Predsednik stori po nasvetu g. dr. Razlaga in prebere omenjeno pesem, ki mu jo je g. zagovornik izročil v prepisu.

(Dalje prih.)

Ces. avstr. in kralj. oger. izključljivo privilegovano

jako čisto, nedišeče in nepremočljivo

mazilo za usnje (Lederfett-Schmiere.)

Rablivo za vsake baže usnja, obutala ž njimi namazana ne potrebujejo površnih črevljev, podplati še enkrat tako dolgo trpe.

Ces. kralj. privileg.

Pâte Impératrice (pasta za roke in obraz)

„Pâte Impératrice“ odpravi vse nečednosti in madeže na roki, napravi kožo mehko kakor zamet in belo kakor sneg, daje nohtom naravno čvrstost in barvo ter popolnoma nadomestuje mjilo [čajfo.]

Ces. kralj. izključlj. priv.

Oxfordska esenca

proti bolenji zob.

Ces. kralj. izključlj. priv.

mišnica

proti podganam, hišnim in poljskim mišim, krtom.

BENZIN,

najbolji pripomoček za izpiranje mastnih madežev, nenadomestljiv.

Glicerinsko mjilo in glicerinska smetena,

proti nečisti razpokani koži, proti lusknati (schuppig) koži na glavi

Žganje iz vinskih droži

(Franz-Brandwein.)

Najhitreje in najzanesljivejše zdravilo proti večini bolezni, proti ranam vsake baže, obstrljeninam, sekotinam, ubodninam, glavo in zobobolu, starim bolečinam in teklinam, raku, prisadu, perečim [vnetim] očem, hromatom in habotam vsake vrste itd. itd.

Sok iz štajarskih zelišč (Kräutersaft)

proti boleznim na prsih.

Čisto, pravo olje iz kitovih jeter

(Dorsch-Leberthran) proti jetiki in sušici.

SANTONIN TABLETS

proti otročjim glistam.

Mazilo proti ozebljini in kurjim očesom

posebno izdatno.

Orientalaska voda,

iznajdena od dra. Walkerja v Londonu, proti protinu, reumatizmu, glavobolu itd. itd.

Kolonjska voda (Kölner-Wasser),

od najstarejšega destilatorja: Janeza Maria Farina, dvornega zakladavca Nj. Nj. V. V. Friderika Viljema IV., kralja pruskega, Nikolaja I. cara vseh Rusov, Viktorije kraljice angleške itd. itd.

Revalesscière du Barry

zdravi brez vračil in stroškov vse bolezni v želodcu, na živcih, na jetrih, na žlezah [bezgavke,] mrenah, zdravi težko sapo, bolečine v mehurji in živcih, jetiko, navduho, kašelj, neprebavljivost itd. itd.

Didier-ovo belo goršično zrnje

(Sentkörner),

proti bolečinam v želodcu, krču v želodcu, slabemu prebavljanju, krču, bolečinam na jetrih, napihavanju, glistam, koliki, zapetki itd.

Dra. Göllis-a splošna jedilna štupa.

(Universal-Speisepulver).

Kdor zavoljo želodčne slabosti, ali zato ker ni mogel jedil dobro prežvečiti, ali zato ker je povžil ali preveč ali pa preslabih kakorsikoli imenovanih jedil čuti med jedjo ali po jedi kakovšno neugodnost izhajajočo iz trebušja, kogar v takih okoliščinah napenja ali tišči v želodcu, komur se kislota ali žaltovo rega, kogar vznemirja, po trebuhu kolje, mu slabo prihaja ali prihajati hoče: naj vzame polno žličico [če je žlicea jako majhna, dve žlicici] te štupe na suho v usta [najbolje na jezik], naj jo z vodo ali [kar je prijetnejše] s pomešanim ali čistim vinom doli splahne, naj potem še popije polno kupico vina ali vode in v kratkih trenotkih bodo popolnoma zginile vse one težave in na njih mesto stopi tako prijetno čutilo nasitenja. Komur bi okus štupe ne bil pogodu, naj jo jemlje v omočenih oblatih. Posebnega spomina je vredno, da ta štupa vsem napenjačim jedilom in upijaničim pijačam hitro odtegne njih sitne lastnosti.

Seidlitzova štupa od Molla

(Seidlitzpulver von Moll) proti boleznim v želodcu in trebuj.

Vse to se dobi pri **F. Kolletnig-u** v Mariboru.

Beli prsni sirop

od G. A. W. Mayerja v Vratislavi.

[leta 1867 v Parizu z nagrado obdarovan.]

Najboljše domače zdravilo proti zastaranemu kašlju, dolgoletni hripavosti, zasliženju, oslovskemu kašlju, katárjem in vnetjem jabelk in sapnika, proti akutnemu in kroničnemu prsnemu in plučnemu kataru, krvavemu kašljanju, bruhanju krvi in nadubi.

Spričalo:

Podpisani s tem naznanja trpečemu človečanstvu, da je Mayerjev prsni sirop v različnih boleznih na sopilih, kakor proti zastarelemu plučnemu kataru, hripavosti itd. z najboljim uspehom rabil.

V Kamenici na Českem.

Dr. Novak, mestni fizik.

Za konjske posestnike in gospodarje.

Zdravilna tekočina (Rekreatations-Fluid) za konje

od c. kr. živinozdravnika Chrausta.

Živinozdravilna štupa

za konje, govedl in ovce.

KVIZDOVA

Korneuburška živinska štupa

(Korneuburger Viehpulver)

za konje, govedl in ovce.

Jako imeniten in važen

LIEBIG-OV

mésni izleček (Fleischextrakt)

iz južne Amerike (Fray Bentos)

izdelavan po Liebigovem društvu za mésni izleček v Londonu.

Izleček je le onda pravi, ako nosi piskerc podpis profesorja J. pl. Liebiga in M. p. Pettenkoferja kot poročstvo dobrega in izvirnega blaga.

Ta izleček, ki se napravlja iz najčisteje in najfršneje govedine nima v sebi niti masti niti limnine. V enem funtu ima ta izleček vse v vroči vodi raztopljive množine od 34 lb. čistega mesa ali pa od 45 lb. mesnine z mastjo, žilami in kostmi vred.

Vsaka vegetabilna hrana (grah, bob, leča, kruh, krompir, riž, koruza, proso, ako se jej pridene mäsnege izlečka, dobi ono tečnost in vrednost, ktero ima fršno meso ali animalična hrana.

Izleček (sam ali z vinom pomešan) je najizdatnejše krepčilo za bolnike, ozdravljajoče se in oslabljence.

Kot zdravilo za vojaška in mäsinska bolnišča, za lazarete, sploh za vsako bolnišnico, za zakladanje s živežem v trdnjavah in ladijah, za popotnike, gostilničarje, za barivce (Garköche) in rodovine na deželi je mäsni izleček nenadomestljiv izdelek; tako tudi za kolonije, kjer se fršno meso ne da ohraniti in je predrago.

Kako naj se rabi:

Četrty del čajske žličice izlečka raztopljenega v veliki skudelci vroče vode. kateri naj se kolikor potreba soli pridene, zadostuje, da se mahoma napravi krepka juha.

Barva juhe naj bo temno-žolta, ne rujava; če se vzame več izlečka, postane aromatični okus juhe za mnoge premočan in neprijeten.

Zadobi se izvrstna juha, če se s kratka juhina zelenjad (seler, korenje, luk, čebula, krompir itd.) brez ali še boljše z nekoliko slanine ali masti skuha in se potem pridene potrebna množina izlečka in soli.

Mäsni izleček ima tudi v najbolj koncentriranem stanju vse množine omäk (sauce) in je torej kot podlaga za pripravljanje vseh mäsuh jedil neprecenljive vrednosti; prav malo izlečka že zadostuje, da se moč in okus jedil, zlasti navadnih domačih juh mahoma zboljša.

Wilhelmsdorferska šokolada iz sladnega izlečka.

(Malzextrakt-Chokolade.)

Na 9 izložbah nagrađovana.

Po izreku c. kr. prof. Heller-ja na dunajski kliniki je ta šokolada edino prava.

Wilhelmsdorferska sladna šokolada je jako tečna, ni zaporčna, priporoča se zlasti onim, katerim so škodljivi razgrevajoči užitki, posebno pa za vse tiste, ki so na prsih bolni.

Cena: $\frac{1}{1}$, $\frac{1}{2}$ in $\frac{1}{4}$ zavitek šestero baž po 50 kr., 70 kr., 1 f. 20 kr., 1 f. 60 kr., 2 f. in 3 f. za funt.

Priznavajoče pismo: „Ker mi Vaš sladni izleček izvanredno dobro tekne, prosim Vas, pošljite mi 4 pakete šokolade iz sladnega izlečka itd. Berger, umetelni mlinar v Schwertbergu na gorenjem Avstrijskem.“

 Zaloga za Maribor
pri **F. Kolletnig-u**, Tegetthoffova cesta.

Wilhelmsdorferska fabrika

za sladne (malz) produkte Avgusta Jos. Küfferle-ta & comp. (Dunaj.)

Op minjaje na izreke c. kr. prof. Oppolzer-ja in Heller-ja na dunajski kliniki, prosimo, naj se naši sladni fabrikati nikar ne zmenjujejo z Hoffovimi sleparijami.